

Laste vaimse tervise edendamine 2013

„Sünnipäevanädal erinevate nukkudega“

Koostajad: õppealajuhataja **Tiina-Marju Jaksen** ja õpetaja **Alje Tooming**, Tallinna **Nurmenuku Lasteaed**

Teemad

Suhtlemisoskuse arendamine (sõnavara laiendamine, teise lapse (lõpuni) kuulamine, emotsioonide tundmine ja väljendamine), enesehinnangu toetamine, loova mõtlemise toetamine.

Taustinformatsioon

Tallinna Nurmenuku Lasteaial on traditsioon tähistada lasteaia sünnipäevanädalat jaanuarikuu erinevate teemanädalatega, mis pakuvad põnevust nii lastele kui töötajatele. Nii on meil olnud nädalad „Tallinn – Euroopa kultuuripealinn 2011“, „Tantsuline sünnipäevanädal“ 2012. aastal, mil õpetajad tutvustasid lastele erinevaid tantsustiile: *line*- tantsu, rahvatantsu, tänavatantsu, bailatinot.

2012.–2013. õppeaasta põhieesmärgi „Laps uurib, katsetab ja mängib nii toas kui õues“ täitmiseks sobis ka erinevate nukuliikide (küpiknukud, pulganukud, näpunukud, varjuteater) tutvustamine ning õpetamine, kuidas lapsed neid käepäraste vahenditega valmistada saaksid ja millisel viisil nendega mängida võiksid. Nukuliigid olid rühmade vahel ära jagatud ja igal päeval toimus kaks töötuba – noorematele ja vanematele lastele: õpetati nukke valmistama ja esitati ka väike etendus omavalmistatud nukkudega. Seejärel valmistasid lapsed ise rühmades samu nukke ning tegid etüüde ja etendusi.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ehk eeldatavad tulemused vastavalt vanusele lapsest lähtuvalt:

- laps on tuttav erinevate lavastusmängu liikidega: näpu-, pulga-, küpik- ja varjuteatriga (foto 1);

Foto 1. Karikakara rühma (6–7-aastased, sobitusrühm) näitegrupp omatehtud käpiknukkudega

- laps annab nukuga edasi muinasjutu või loo süžeed, kasutades erinevaid väljendusvahendeid: intonatsioon, häällitsus (lisa 1);
- laps väljendab tegelaste emotsionaalseid seisundeid: kurbust, rõõmu, hirmu, üllatust, uudishimu (lisa 2, lisa 3; foto 2);

Foto 2. Saialille rühm (5–6-aaastased) näitas pulganukkudega „Tipi ja Täpi“ etendust

- laps kasutab loovalt erinevaid materjale, oskab leida võimalusi nende kombineerimiseks (fotod 3 ja 4);

Foto 3. Võilille rühma (4–5 a) laste nukud valmisid kilekottidest ja paberist

Foto 4. Etendus „Muna“ (varjuteater pulganukkudega)

- laps kuulab teise lapse lõpuni ühises loovmängus;
- laps tunneb häälest, kui teine laps väljendab häälega erinevaid emotsioone: rõõmu, kurbust, viha;
- laps oskab kuulata eakaaslaste dialoogi/etendust;
- laps teeb koostööd eakaaslastega, suudab anda positiivset tagasisidet nii enda kui teiste tegevusele (foto 4);
- lapsel kujuneb positiivne enesehinnang-teadmine, et ta oskab ise nukke meisterdada ja nendega teatrit teha (foto 5).

Foto 5. Etendus liitrühma noorematele lastele erinevate omavalmistatud nukkudega 7-aastaste lapse poolt

Osalejate vanus

2–7-aastased lapsed. Nädala jooksul toimus iga päev kaks töötuba (2–4- ja 5–7-aastastele lastele), igal päeval osales 100–120 last.

Läbiviidud tegevuse kirjeldus ja läbiviimise metoodika ning integreeritus teiste õppe- ja kasvatustöö valdkondadega

Lasteaia sünnipäevanädal toimus 14.–18. jaanuaril 2013. Sellele eelnenud nädalal jagati rühmade vahel ära erinevad nukuliigid. Õpetajad valmistasid koos lastega näidised ja õppisid selgeks lühikese etenduse. Töötoad toimusid kahes vanusegrupis (2–4a ja 5–7a), mis võimaldas paremini arvestada antud vanuserühma huve ja võimeid.

Töötoas näitasid õpetajad lastele erinevaid võimalusi, mil viisil antud tüüpi nukke valmistada – mis materjale saab kasutada, kuidas neid ühendada, kuidas nendega mängida saab. Lapsed nägid erinevaid laste ja õpetajate poolt tehtud nukke. Seejärel etendati laste poolt eakaaslastele ka etendus. Pärast töötuba meisterdasid lapsed rühmades vastavalt oma eale antud liike nukke.

Nädala lõpus toimus suur sünnipäevapidu, kus tegelasteks olid samad nukuliigid, seekord juba õpetajate esituses. Näidati ka slaidiprogrammi nädala jooksul rühmades toimunud tegevustest. Õhtupoolikul oli lasteaeda külla kutsutud Nukuteatri näitleja Aare Uder, kes tutvustas teatris kasutatavaid erinevaid nukke ning esitas ka sõpruseteemalise lühietenduse.

Nii kujunes nädalast tervik: lapsed said tuttavaks erinevate nukuliikidega, õppisid neid ise meisterdama, mängisid nendega rühmades ja esitasid etendusi teistele lastele ning suur sünnipäevapidu võttis nädalateema kokku.

Tegevustes oli lõimitud järgmised valdkonnad: mina ja keskkond; keel ja kõne; matemaatika; kunst; liikumine.

Tegevustes kasutatud materjalid ja vahendid:

- erinevad materjalid nukkude meisterdamiseks;
- käpiknukud – sokid, kindad, riidejäägid, kile- ja paberkotid jne;
- pulganukud – puuoksad, grilltikud, lusikad, kahvlid, paber, kilekotid jne;
- näpunukud – plastiliin, tekstiilitükid jne;
- varjuteater – valge tekstiil/ tühi pappkast, kartong;

- lisaks veel pliiatseid, kriite, liikuvaid silmi, värvilisi pabereid jms;
- tekstid, mida lapsed esitasid, mõtlesid õpetajad ise välja või tegid mõne lihtsa kirjanduspala põhjal (nt J. Oro „Muna“).

Läbiviidud tegevuste mõju hindamine

Läbiviidud tegevusi oleme hinnanud laste vabategevuse vaatluse käigus. Suurenenud on laste huvi erinevate nukuliikidega tegutsemise vastu, seda eriti 5–7-aastastel lastel, kes mängivad rühmas olevate käpik-, pulga- ja näpunukkudega meelsasti loovmänge. Lapsed joonistavad ise enam nukke ja meisterdavad neile nii paberist kui ka muust materjalist riideid. Loovmängud on muutunud sisukamaks.

Kasutatud ja soovitatav kirjandus

Humana, solidaarse kooli projekt. Käpiknukud jutustavad. Aafrika laste lood.

Raudsepp, I. (1998). Elustunud paber: teeme ise teatri. Maalehe raamat. Tallinn: Printall.

Sein, M, Vaiksoo, J, Urvak, S. (2005). Nukuraamat. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.

Lisad:

Kutsu sõbrad. Stsenaarium näpunukkudega etenduseks (5–6-aastased lapsed).

Leies, U. Tipp, Täpp ja 2 lumememme. (Raamatu ainetel stsenaarium lastele pulganukkudega etenduseks (4–5-a lapsed)).

Lugu kuusest ja inglise keelest. (6–7-aastaste laste väljamõeldud stsenaarium käpiknukkudega etenduseks).

Lisa 1. Kutsu sõbrad

Tegelased: Kutsu, lehm, konn, karu – laste valmistatud näpunukud

Elas kord väike kutsu, kes tahtis kangesti haukumist selgeks saada. Ta harjutas ja harjutas mitu mitu päeva, kuni lõpuks sai haukumise selgeks ning tahtis sellest oma sõpradele rääkida.

Kõigepealt läks ta lehma juurde.

Kutsu: „Kuula nüüd hoolega, lehm, ja tee siis järele; „Auh, auh, auh!“

Lehm: „Amuuuuu, amuuuu!“

Kutsu: „See ei tulnud sul veel päris hästi välja.“

Kutsu tõttas edasi ja kohtas konna.

Kutsu: „Kas tahad, õpetan sind haukuma? Kuula nüüd hoolega; „Auh, auh, auh!“

Konn: „Krooks, krooks, krooks!“

Kutsu: „Sa pead veel harjutama.“

Metsatuka juurde jõudes kohtas kutsu karu.

Kutsu: „Karu, sina kindlasti oskad haukuda, kuula mind ja siis tee järele: „Auh, auh, auh!“

Karu: „Karud ei haugu, karud mõmisevad „mõmm, mõmm, mõmm...“ Iga loom häälitseb omamoodi.“

Lehm: „Mulle meeldib minu oma häälitus kõige rohkem.“

Siis sai ka väike kutsu aru, et igal loomal on oma häälitus.

Lisa 2. Tipp, täpp ja kaks lumememme (U. Leiese raamatu ainetel)

Tegelased: jutustaja, Tipp, Täpp, lumememm 1, lumememm 2

Jutustaja: Tipp ja Täpp said kahe lumemehe juures kokku ning arutlesid omavahel, mida tegema hakata.

Täpp: „Tere, Tipp!“

Tipp: „Tere, Täpp, mida me täna teeme?“

Täpp: „Kui läheks õige kelgutama?“

Tipp: „Mina küll praegu kelgutada ei taha!“ (kurjalt) „Hakkame parem liugu laskma.“

Täpp: „Aga mina ei taha jälle liugu lasta, tahan kelgutada.“ (nõudlikult, kurjalt)

Jutustaja: „Siis aga kuulsid nad äkki vaidlemist...“

1. lumememm kaabuga: „Mida me tegema hakkame?“

2. lumememm: „Kui läheks õige jalutama?“

1. lumememm: „Ei, ei, mina jalutada ei taha. Mina tahan lumesõda pidada.“

2. lumememm: „Aga mina ei taha lumesõda pidada. Mina tahan jalutada.“

1. lumememm: „Mina tahan lumesõda pidada!“ (nõudlikult)

2. lumememm: „Jalutada!“ (kurjalt)

1. lumememm: „Lumesõda pidada!“ (käskivalt)

1. lumememm: „Aga mida teie, Tipp ja Täpp, tegema hakkate?“

2. lumememm: „Tere, tere jah!“

Täpp: „Meie lähme algul kelgutama.“

Tipp: „Ja kui oleme kelgutanud, siis hakkame liugu laskma.“ (rõõmsalt)

1. lumememm: „Head libisemist teile!“

2. lumememm: „Pikki-pikki, kelgusõite.“

Lisa 3. Lugu kuusest ja inglist (6–7-aastaste laste väljamõeldud lugu)

Tegelased: Kuusk, päkapikud (PP), ingel- käpiknukud

Kuuseke seisab metsas ja ütleb: „Oh, küll ma tahaksin ilus kuusk olla. Miks küll keegi mind ei kaunista, jõulud on ju käes!“

Kuuseke jutustab, ilmuvad kaks päkapikku.

PP1: „Vaata, kui kena kuuseke.“ (üllatus, rõõm)

PP2: „Kaunistame ta äkki ära, siis on ta veel ilusam.“ (rõõmuga)

PP1: „Kaunistame jah. Näe, võta ehteid.“

Kaunistavadki kuuske, aga ei ulata tähte kuuse tippu panna, üks päkapikk upitab, aga ei ulata.

PP1: „Ma ei ulatu nii kõrgele, tahaks tähte kuuse tippu panna, aga olen liiga väike.“ (kurvalt, õnnetult)

PP2: „Kes meid küll aitaks?“ (ohates)

Kuusk jutustab: „Ilmub jõuluingel.“

Ingel: „Mis teile muret teeb?“ (uudishimu)

PP-d: „Me ei ulata tähte kuuse tippu panna.“

Ingel: „Mina võin teid aidata.“ (rõõmuga, võtab tähe ja paneb kuuse tippu)

PP1: „Väga ilus on nüüd! Lähme ja toome kingitused ka kohale, loomad ju varsti tulevad jõulupeole.“ (rõõmuga)

Lähevad kõik minema.

Tasakesi hiilib kohale laisk päkapikk.

Laisk PP: „Oo, kui ilus kuuseke, ma võtan selle endale, ma ei viitsigi ise kuuske kaunistada.“ (hakkab mängult raiuma).

Kuusk: „Appi, tulge appi!“ (hirmuga)

PP-d ja ingel jooksevad kohale ja ütlevad: „Ei tohi kuuske maha raiuda, see on loomadele ja lindudele! See on kõikidele jõulude ajaks mõeldud!“

Laisk PP: „Olgu, ma siis ei raiu! Kas ma võin teie jõulupeole tulla?“

PPd- vastavad: „Võid küll!“ (rõõmsalt)

Kuusk: „Tulge nüüd kõik kuuse alla laulma ja tantsima.“